

Niet rusten, niet slapen

In mijn jeugd begon het al: maar beter niet te dik te doen over het feit dat je naar een kerk ging. Christen genoemd worden, ik geloof niet dat we dat als eervol hadden beschouwd. In mijn herinnering sprak niemand van mijn klasgenoten daarover tenzij laatdunkend en waagde al haast geen docent zich nog aan zoets als een dagopening of gebed. Mijn ouders waren van de zogenoemde 'doorbraak', wat zoveel betekende als dat je uit de verzuiling stapte en je niet vanzelfsprekend meer bij christelijke organisaties of politiek aansloot (wat immers evengoed afbreuk aan een christelijke opstelling kon doen als er iets aan bijdragen). Dan kon je beter socialist zijn, want de christelijke politieke praktijk viel vaak tegen, zo werd het beleefd, en verwijderde velen eerder van de kerk dan ze erheen te trekken. Mijn moeder was overigens wel gehecht aan de NCRV-gids, dat lidmaatschap bleef dus nog even overeind, maar dit terzijde. Christen zijn, je moet het niet roepen. Het moet aan je te zien zijn. Je noemt het jezelf niet, het zou mooier zijn als je het wérd genoemd. Ook in Antiochië wéerden christenen immers door anderen zo genoemd...

En dan blijken er anno 2015 ineens weer heel andere bewegingen de kop op te steken. Zoals een evangelische organisatie, die de 'Doorbrekers' heet. Zomaar in Barneveld, Goes, Amersfoort en Zwolle. 'Doorbraak' maar dan weer omgekeerd: ze schuwen het uitdragen van hun boodschap niet. 'Moderne, snelgroeïende kerk' vertelt de site. 'voor iedereen. Baby's, peuters, kinderen, ouderen, samen of alleen; je kunt jezelf zijn en gemakkelijk connecten. In de diensten ontdek je wie God is en welk goed nieuws Hij voor jou heeft. We nodigen je uit..'

Zijn we als kerken te ver gegaan met het verhullen? Je hoeft er niet mee te wapperen, maar heeft wie beweert dat we te veel onder het maaiveld zijn geraakt, gelijk? Te gemakkelijk meebewogen met de tijd en ook iets te comfortabel soms, of weer te bescheiden? In een - nou ja, op momenten na dan- ook redelijk comfortabele samenleving?

Bij het wekelijks bijbel lezen afgelopen dinsdag, waar sommigen hier met veel interesse aan doen, lasen we in een oudtestamentisch fragment een van die bekende oproepen 'bij de Tora te blijven' in plaats van al teveel je aan te passen, te 'hoereren' met de wereld rondom, te buigen voor andermans god. Waarom werd daartoe opgeroepen? Omdat het natuurlijk telkens weer gebeurde. In periodes van de ballingschap, in een nomadische wereld die zich meer en meer met andere volken mengde, maar ook waar men zich begon te vestigen, de welvaart steeg. En het kán ook niet anders in de omgang met elkaar en met de tijd. Als je elkaar ontmoeten wilt én open wilt staan, is er ook wederzijdse beïnvloeding en rijst vanzelf de vraag: onderscheid je je of onderscheid je je niet? Hoe bewaar je zonder je af te sluiten voor wat anderen je aanreiken, een eigen identiteit?

En dan die gemeente in Antiochië – wat voor bijzonders gebeurde daar, vraag je je af? Dat zoveel nieuwe aanwas daar kwam – ik denk even terug aan de Dominicus in de 70er en 80er jaren die jullie reünisten je nog herinneren zult; hoe bijzonder het was in een gebouw dat haast op sluiten stond en zelfs op de nominatie te worden afgebroken ineens weer een volle bak te hebben! Ook in Antiochië stroomden mensen toe, vertelt het verhaal, en het was daar dat ze voor het eerst 'christenen' werden genoemd. Gewoon een nieuwe naam voor een nieuwe beweging? Of is ook hier iets doorbrekends te zien geweest? Als je de verhalen zo mag geloven (ik reken die van de vorige weken er ook even bij), leek dat wel zo te zijn! Niet alleen wordt verteld over een bloeiende en kennelijk aantrekkelijke gemeenschap waar mensen op af kwamen, overal vandaan, er werden ook bijzondere mensen van buiten aangetrokken: de voortreffelijke Barnabas die ervoor uit Jeruzalem kwam, Saulus die deze mensen eerst te vuur en te zwaard bestreden had en tot de dood toe bedreigd, die plotseling helemaal is omgedraaid, uit Tarsus – interessant trouwens dat dat kan, zo'n man, die het altijd weet en dan toch tot een nieuw inzicht komt. Maar er is meer. Het verhaal over deze opbloeiende gemeente zit opvallend ingeklemd tussen de meest ellendige verhalen van dood en terreur, gevangenneming en keizerlijke dictatuur. Verteld wordt van de dood van Stefanus die op de dag van zijn dood voor het gerecht nog durfde zeggen dat mensen langzamerhand meer hun eigen goden maakten dan te leven met een god door wie we gemaakt zijn en aan wie we alles wat leeft te danken hebben. We hebben het daarstraks nog gezongen. Het verzet tegen Herodes dat groeide. Die zichzelf als een god liet aanbidden en over wiens dood Lucas een paar hoofdstukken verder rapporteert als de mensen luidkeels durven scanderen: 'hier

spreekt een god en geen mens'. Waarna Herodes volgens Lucas geveld wordt door een engel, omdat hij niet god de verschuldigde eer zou hebben bewezen maar zichzelf en door de wormen aangevreten de laatste adem uitblaast.

En dan breekt zegt Lucas, de hongersnood uit. Een kwestie van lege magen? Of was het ook geestelijke honger om een oud verhaal toch weer eens helemaal opnieuw te horen. Zonder sleetsheid maar betekenisvol en de mensen kunnen geen genoeg krijgen van die elke tijd overstijgende woorden van naastenliefde, gemeenschap en vrede, verlossing, uittocht en bevrijding, al was het door marteling en kruisdood heen, die ze allemaal van dichtbij hadden meegemaakt. Van een God die nooit samenvalt met mensen, maar ze vooruit is. Wat een woorden! Je voelt de herkenning en de actualiteit en als Petrus een hoofdstuk verder uit de gevangenis komt – ook nog in de tijd van de ongezuurde broden – spreekt ook hij de taal van Exodus: de heer heeft mij doen uittrekken. Alsof de uittocht uit Egypte ter plekke weer gebeurt.

Oude bronnen die in een gespleten wereld mensen op geheel nieuwe wijze weer op een spoor kunnen zetten. Zoiets moet daar wel gebeurd zijn. En ook het gesprek dat zomaar weer oplaaide over hoe die woorden waar worden. Gemeenschappen die in plaats van maar mee te doen een kritisch antwoord gaan vormen: waar anderen verdelen elkaar durven ontmoeten, mensen samenbinden over grenzen heen, letterlijk have en goed delen. Dat alles roept onwillekeurig de vraag op welke snaren dat bij óns raakt of zou kunnen raken. In ónze wereld, in ónze maatschappij. Waar nieuwe verzuiling plaatsvindt tussen bevolkingsgroepen, tussen religies. Angst en oordeel groeit over en weer. Lopen we er straks in vast, zoals die spreker bij de Auschwitzherdenking de hoop uitsprak dat we niet opnieuw machteloze omstanders worden, die toezien?

Misschien is het goed op deze laatste zondag nog een keer opnieuw de vraag te stellen van de titel van deze serie 'Getuigen, waarvan?' In die dubbele betekenis: waarvan zijn wij getuigen – in deze wereld, in deze tijd – en waarvan kunnen wij getuigen? Wat hebben we bij te dragen? We kunnen plaatsnemen als deze behoeden om te zingen en bidden. Niet voor ieder het meest grootse antwoord, maar wat een kracht gaat daarvan uit! Zoals 'Niksers' hier gisteren klonk, tegen de muren aan.. Deze kerk die niet voor niets groot is geworden door de muziek en dit prachtige koor, een open gemeenschap en ruimte. Om een uur te worden opgetild en toegewend naar elkaar – wat doet dat? Op een wekelijks uur samen het brood delen om zo verschillend als we zijn te weten dat we allemaal mensen zijn. Wat doet dat?

Bij Lucas lees ik daarbij over een uitstraling naar de wereld. Mensen die bijeen worden gebracht over grenzen en bevolkingsgroepen heen, van wie niemand ooit had gedacht dat ze de handen op elkaar zouden kunnen krijgen, joden en Grieken, Cyprioten en Feniciërs en vele anderen die elkaar weten te vinden en te verstaan. Er zijn genoeg verhalen die vertellen dat dat er nog niet zo gemakkelijk aan toeging in de praktijk. Daar kun je je iets bij voorstellen. Het is wel des te sterker dat het gebeurde en werd geprobeerd. Christus in wie jood nog Griek, slaaf noch vrije, man noch vrouw was.. zou Paulus later schrijven in een van zijn brieven en hij benoemde dat als een nieuwe vrijheid, in Christus mogelijk geworden.

Ik vermoed dat je voor dat type gedachten ver terug moet, ook in onze tegenwoordige wereld. En ook wij delen het brood van uittocht en bevrijding vandaag weer met elkaar. Ongeacht wie we zijn, gelovig of zoekend, of dwars ertegenin, als we drinken op een wereld van god met alle mensen, de meest kwetsbaren bovenal.

Klinkt dit teveel jaren '70, reünisten? Of is het niet alleen voor een Dominicus van een halve eeuw maar ook voor ons allemaal goed af en toe terug te keren naar hoe het ook al weer begon of hoort te beginnen? Zoals de verhalen over die eerste gemeenschappen zeggen: bij wie in het nauw raken, zegt de lezing van vandaag. Bij wie zich god toe eigenen. Bij wie ons vreemd zijn. Bij een wereld vol mensen die verdeeld raken en zich laten verdelen. In het pinksterverhaal in ditzelfde boek Handelingen vertelt Lukas hoe mensen die elkaar nooit konden verstaan, op een plotselinge dag elkaar ontmoeten als spraken zij dezelfde taal. Mensen met allemaal dezelfde honger naar een andere wereld. Dan heb je nog geen antwoord dat je kant en klaar gegeven is, maar wel een richting om het in te zoeken. Waar niemand op voorhand is uitgesloten. Je mag alleen maar hopen dat het nog mogelijk is, ook in de wereld van nu. Over alle hete en koude oorlogen heen, psychologische, politieke en religieuze, elkaar een hand op het hart te kunnen zijn. Zoals het 'winterlied' zong, in een andere wereld met andere spanningen. Even geleden, even actueel.

Juut Meijer